

Mihin SKOP kompastui? — SKOP- ja OKO-pankkien vertailua 1984–1990

HEIKKI KOSKENKYLÄ

Säästöpankkien Keskus-Osake-Pankin ja Suomen koko pankkisektorin historiaan viime vuosi jää suurten tappioiden ja dramaattisten tapahtumien vuotena. SKOP-konserniin oli hankittu 1980-luvun jälkipuoliskolla ylisuuria riskikeskittymiä ja luotonantokin oli ollut liian runsaskätistä. Vuonna 1990 laaditut konsernin vakauttamissuunnitelmat osoittautuivat riittämättömiksi. Luottamus SKOPin selviytymiseen katosi vähitellen rahoitusmarkkinoilla. Alkusyksystä 1991 tilanne muodostui niin vaikeaksi, että Suomen Pankki katsoi tarpeelliseksi ottaa SKOP-konsernin haltuunsa. Keskuspankista tuli SKOPin pääomistaja.

SKOP- ja OKO-pankkien toiminnassa on ollut paljon samankaltaisia piirteitä niiden koko olemassaolon ajan. Molemmat pankit ovat olleet omien paikallispankkiensa keskusrahallaitoksia. Tässä ominaisuudessa ne ovat hoitaneet asianomaisen paikallispankkisektorin ulkomaisia yhteyksiä, toimineet tukkurahan markkinoilla ja likviditeetin tasaajana sekä myyneet erilaisia pankkipalveluja paikallispankeille. Paikallispankkien koulutuspalvelut on pääosin hankittu keskusrahallaitoksia lähellä olevista liitoista.

Viime vuosikymmenen alkupuolella SKOP ja OKO olivat taseeltaan suunnilleen yhtä suuria. Vuosikymmenen puolivälin jälkeen niiden kehityksessä alkoi tapahtua selvää eroa. Tässä tarkastellaan SKOPin ja OKOn erilaisia tunnuslukuja, jotka ovat laskettavissa tilinpäätök-

sestä ja taseesta sekä saatavissa vuosikertomuksista. Laskelmilla arvioidaan näiden pankkien kehitystä ajanjaksolta 1984–1990 mm. koon, tuloksen, kannattavuuden, tuottavuuden ja vakavaraisuuden suhteen. Lisäksi selvitetään tuottojen rakennetta ja vertaillaan ko. pankkien talletuspankkitoiminnan ja sijoitustoiminnan tulosta. Tunnuslukujen valossa pyritään myös arvioimaan olisiko SKOPin huono menestys ollut nähtävissä keskeisten tunnuslukujen valossa ja suhteessa OKOn kehitykseen.¹

1. Tase ja muut kokoon liittyvät muutujat

Taulukossa 1 esitetään SKOPin ja OKOn osalta sekä emon että konsernin taseen kehitys.

SKOP ja OKO olivat sekä emon että konsernin osalta 1980-luvun puolivälissä suunnilleen yhtä suuria. Sen jälkeen SKOP on kasvanut paljon OKOa nopeammin. SKOPin voimakas kasvu ajoittui vuosiin 1986–1989. Vuonna 1990 SKOPin tase oli lähes kaksinkertainen OKOon nähden. Vuoden 1987 jälkeen SKOP-emo on ollut jopa OKO-konsernia suu-

¹ Tilastojen keruusta ja laskelmien teosta ovat vastanneet *Virpi Andersson, Shumin Huang ja Anneli Majava*. Kaikki tiedot ovat lähtöisin julkaistuista vuosikertomuksista. Kiitän *Juha Tarkkaa, Juhana Vartiaista ja Antti Suvantoa* saaduista kommenteista. Tekijä vastaa kuitenkin virheistä.

Taulukko 1. SKOP- ja OKO-pankkien tase, miljardia mk, suluissa kasvuprosentti vuosittain.

	SKOP-emo		SKOP-konserni		OKO-emo		OKO-konserni	
1984	15.1		18.0		14.1		16.3	
1985	17.3	(14.8)	21.9	(21.3)	15.9	(12.7)	19.5	(19.4)
1986	23.5	(35.6)	29.2	(33.2)	19.5	(22.9)	24.6	(26.2)
1987	32.8	(39.7)	44.6	(53.0)	23.5	(20.8)	30.8	(25.3)
1988	49.8	(51.8)	63.5	(42.3)	35.2	(49.9)	43.7	(44.0)
1989	71.8	(44.1)	86.6	(36.4)	44.5	(26.2)	53.8	(23.0)
1990	76.2	(6.2)	93.4	(7.4)	45.8	(2.9)	54.5	(1.3)

remppi taseeltaan. *Kuviossa 1* on esitetty taseen kehitys graafisesti.

SKOPilla emon ja konsernin taseiden ero on paljon suurempi kuin OKOlla. SKOPilla on tytäryrityksiä enemmän kuin OKOlla ja SKOP suuntautui myös ulkomaille OKOa aktiivisemmin.

Taulukossa 2 tarkastellaan kummankin pankin oman pääoman kehitystä. SKOPin koko oma pääoma on kasvanut noin kaksinkertaiseksi OKOon verrattuna. SKOPilla oman pääoman kasvu on ollut suhteellisesti jopa nopeampaa kuin taseen kasvu OKOon verrattuna. OKOlla varausten osuus on ollut jonkin verran suurempi kuin SKOPilla. Molemmilla varausten osuus koko omasta pääomasta on kannattavuuden

heikentyessä alentunut selvästi. Pankkien oman pääoman laskelmiin sisältyy ongelmia arvostusten vuoksi. Oman pääoman arviot vääristyvät erityisesti, jos pankilla on paljon saamia osake- ja kiinteistösjointuksissa. SKOPilla tällaisia sijoituksia on suhteellisesti paljon enemmän kuin OKOlla. Viralliset tilastot eivät anna mahdollisuutta arvioida todellista oman pääoman arvoa. Näillä virallisilla tasearvoilla on kuitenkin merkitystä mm. omavaraisuuden ja vakavaraisuuden viranomaisvalvonnan kannalta.

Taulukossa 3 konsernilla korkotuotot on korvattu rahoitustoimintakatteen kaikilla tuotoilla.

Kuten tase ja oma pääoma, SKOPilla myös

Taulukko 2. Oma pääoma, miljardia mk (oma pääoma + varaukset), suluissa varausten osuus-%.

	SKOP-emo		SKOP-konserni		OKO-emo		OKO-konserni	
1984	0.9	(22)	1.1	(28)	0.8	(42)	0.9	(47)
1985	1.2	(25)	1.4	(32)	1.2	(37)	1.2	(45)
1986	1.5	(26)	1.7	(34)	1.6	(32)	1.8	(39)
1987	2.0	(28)	2.7	(42)	1.8	(37)	1.9	(46)
1988	3.0	(26)	3.6	(42)	2.2	(34)	2.3	(43)
1989	3.7	(20)	4.5	(35)	2.5	(33)	2.8	(43)
1990	5.2	(2)	6.0	(17)	2.6	(5)	2.9	(19)

Taulukko 3. Liikevaihto, miljardia mk (korkotuotot + muut tuotot).

	SKOP-emo		SKOP-konserni		OKO-emo		OKO-konserni	
1984	1.8		2.8		1.4		1.8	
1985	2.0		3.3		1.6		2.3	
1986	2.3		3.8		1.7		2.7	
1987	3.0		5.2		2.1		3.3	
1988	4.8		6.9		2.9		4.2	
1989	7.6		10.7		4.3		6.0	
1990	8.8		12.8		5.5		7.4	

liikevaihto (bruttotuotot) on kasvanut paljon nopeammin kuin OKOlla. Vuonna 1990 SKOPin liikevaihto oli lähes kaksinkertainen OKOon verrattuna.

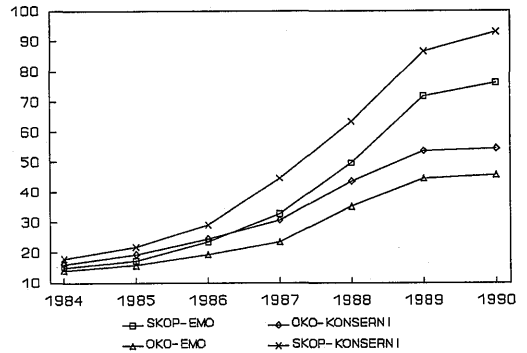
SKOPilla myös henkilökunta on kasvanut nopeammin kuin OKOlla. Kasvunopeuden ero on kuitenkin selvästi pienempi kuin taseen, oman pääoman ja liikevaihdon osalta. OKO-emo ei vuoden 1987 jälkeen ole kasvanut juuri lainkaan. Vuonna 1990 SKOP-konsernin muissa yrityksissä kuin emossa oli 915 henkilöä ja OKOlla vastaava luku oli 353.

2. Tuottojen rakenne, varainhankinta ja saamiset

Taulukossa 5 esitetään tuottojen kehitys molemmille pankkiryhmille.

Taulukossa 5 konserneilla korkokate on korvattu rahoitustoimintakatteella. Vuoteen 1988 saakka SKOPin tuotot kasvoivat nopeammin kuin OKOlla, mutta sen jälkeen SKOPin tuottojen kehitys on selvästi heikentynyt. OKOn tuotot ovat kehittyneet suotuisasti myös vuosina 1989—1990.

Kuvio 1. Tase, mrd. mk.

Taulukossa 6 tarkastellaan talletuspankkitoiminnan tuottojen osuutta kaikista tuotoista. Talletuspankkitoiminnan tuotoiksi on luettu korkokate, tuotot valuutanvaihdosta, toimitusmaksut ja palkkiot sekä provisiot. Konsernilla korkokate on korvattu rahoitustoiminnan katteella.

OKOlla talletuspankkitoiminnan tuottojen osuus on ollut paljon suurempi kuin SKOPilla. Muut kuin talletuspankkitoiminnan tuotot koostuvat pääasiassa myyntivoitoista, osingoista, vuokratuloista ja muista tuloista. Pääosa

Taulukko 4. Henkilöstön lukumäärä.

	SKOP-emo	SKOP-konserni	OKO-emo	OKO-konserni
1984	1235	1395	1089	1181
1985	1357	1536	1161	1287
1986	1445	1707	1283	1475
1987	1557	1957	1455	1609
1988	1677	2173	1485	1717
1989	1867	2479	1455	1772
1990	1757	2672	1470	1823

Taulukko 5. Tuotot yhteensä, milj. mk (korkokate + muut tuoto).

	SKOP-emo	SKOP-konserni	OKO-emo	OKO-konserni
1984	553	757	449	543
1985	840	1094	621	760
1986	849	1137	680	872
1987	1103	1682	810	1064
1988	1758	1975	998	1214
1989	1498	2215	981	1303
1990	1226	1617	1112	1508

Taulukko 6. Talletuspankkitoiminnan tuottojen osuus (%) kaikista tuotoista.

	SKOP-emo	SKOP-konserni	OKO-emo	OKO-konserni
1984	36.7	55.0	57.9	67.5
1985	24.8	41.5	55.9	65.6
1986	23.8	43.9	45.4	58.8
1987	43.7	52.3	49.8	63.9
1988	29.2	51.4	47.2	62.1
1989	32.3	48.0	48.8	61.6
1990	35.6	58.9	62.1	71.4

näistä tuotoista on sijoitustoiminnan tuloja, jotka ovat keskimäärin riskialttiimpia ja siten epävarmempia kuin tavanomaisen pankkitoiminnan tuotot. SKOP-emolla talletuspankkitoiminnan tuotot ovat olleet keskimäärin vain noin kolmannes kaikista tuotoista.

Taulukossa 7 on tarkasteltu talletuspankkitoiminnan tuottoja suhteessa omaan pääomaan. OKOlla talletuspankkitoiminnan tuotot suhteessa omaan pääomaan ovat olleet paljon suuremmat kuin SKOPilla.

Taulukossa 8 on esitetty arvio sijoitustoiminnan tuottojen osuudesta kaikista tuotoista. Arvio on saatu siten, että muista tuotoista on vähennetty talletuspankkitoiminnaksi luettujen tuottojen (kuten taulukossa 6) lisäksi erä muut (muut) tuotot. Tämä erä sisältää mm. keskusrahallaitostoitinnasta saatuja tuottoja paikallispankeilta (mm. ATK-tuloja jne.). Käyttöomaisuudesta saadut myyntivoitot sisältyvät pankeilla erään muut (muut) tuotot, joten todellinen sijoitustoiminnan tuottojen suhteellinen osuus on jonkin verran korkeampi kuin taulukossa 8 esitetty arvio.

Myös taulukon 8 arviot osoittavat, että SKOPilla sijoitustoiminnan tuottojen osuus kaikista tuotoista on selvästi suurempi kuin

Taulukko 7. Talletuspankkitoiminnan tuotot suhteessa (%) omaan pääomaan.

	SKOP-emo	OKO-emo
1984	22.6	32.4
1985	17.0	28.5
1986	13.9	18.8
1987	24.4	22.9
1988	17.1	21.4
1989	13.1	19.1
1990	8.4	26.2

OKOlla. Molemmissa konserneissa sijoitustoiminnan tuottojen osuus on huomattavasti pienempi kuin vastaavissa emopankeissa. Konserneilla muiden (muiden) tuottojen merkitys on pienempi kuin emoilla, koska emot myyvät palveluja paikallispankeille (esim. SP-palvelu). Korkokatteen suhteellinen osuus on ollut OKOlla huomattavasti suurempi kuin SKOPilla. SKOP-konsernilla korkokate on ollut jopa negatiivinen. Rahoitustoimintakate on kuitenkin ollut positiivinen. Korkokate on molemmilla konserneilla heikompi kuin emopankeilla. Konserneilla onkin perusteltua tarkastella rahoitustoimintakatteita, jotka sisältä-

Taulukko 8. Sijoitustoiminnan tuottojen osuus (%) kaikista tuotoista.

	SKOP-emo	SKOP-konserni	OKO-emo	OKO-konserni
1984	30.1	5.9	8.2	2.9
1985	40.5	6.3	13.4	2.8
1986	38.7	10.4	11.3	3.0
1987	16.3	8.5	15.7	2.6
1988	12.9	6.0	9.3	2.8
1989	32.9	27.1	17.0	3.2
1990	18.4	3.0	4.6	2.9

Taulukko 9. *Korkokate ja rahoitustoimintakate suhteessa (%) taseeseen.*

	SKOP-emo		SKOP-konserni		OKO-emo		OKO-konserni	
	korkokate	korkokate	rahoitus- toiminta- kate		korkokate	korkokate	rahoitus- toiminta- kate	
1984	0.41	-1.01	1.69		1.18	0.56	1.73	
1985	0.21	-1.07	1.46		1.35	0.63	1.95	
1986	0.09	-1.15	1.19		0.97	0.15	1.66	
1987	0.68	-0.09	1.53		1.04	0.12	1.75	
1988	0.48	-0.03	1.17		0.91	0.31	1.42	
1989	0.26	-0.27	0.87		0.70	0.09	1.21	
1990	0.17	-0.44	0.69		1.14	0.35	1.68	

vät korkokatteen lisäksi joukkovelkakirjojen myyntikatteen ja rahoitusyhtiötuottoja. Sekä korkokate että rahoitustoimintakate ovat heikentyneet SKOPilla vuoden 1987 jälkeen. Liitteen taulukossa on esitetty arvio näiden pankkien korkomarginaalista. Molemmilla pankeilla korkomarginaali on varsin pieni, mutta SKOPilla se on ollut lievästi parempi kuin OKOlla.

Luotto- ja takaustappioiden suhteellinen merkitys on ollut molemmilla pankeilla suun-

nilleen samaa suuruusluokkaa koko tarkastelujakson ajan. SKOPin heikko kannattavuus vuonna 1990 ei välittömästi näkynyt luottotappioiden määrässä. Molemmilla pankeilla luottotappiot suhteessa taseeseen ovat olleet varsin pienet koko 1980-luvun ajan.

Yleisön talletusten merkitys on molemmilla pankeilla varsin pieni. Varainhankinta koostuu pääosin veloista muille pankeille ja markkinarahasta. Molemmilla pankeilla yleisön talletusten osuus on myös pienentynyt.

Taulukko 10. *Luottotappiot suhteessa (%) taseeseen.*

	SKOP-emo	SKOP-konserni	OKO-emo	OKO-konserni
1984	0.25	0.21	0.07	0.06
1985	0.03	0.03	0.14	0.11
1986	0.11	0.09	0.01	0.03
1987	0.09	0.07	0.16	0.16
1988	0.10	0.08	0.03	0.04
1989	0.22	0.18	0.25	0.22
1990	0.15	0.16	0.15	0.17

Taulukko 11. *Yleisön talletusten osuus (%) koko vieraasta pääomasta.*

	SKOP-emo	SKOP-konserni	OKO-emo	OKO-konserni
1984	8.3	6.8	8.8	7.5
1985	9.7	7.3	10.1	8.0
1986	6.7	5.1	7.5	5.7
1987	4.0	2.9	5.1	3.6
1988	2.7	2.2	4.4	3.5
1989	2.3	2.0	3.7	3.0
1990	2.7	2.1	3.6	2.9

Taulukko 12. *Velat muille pankeille (koti- ja ulkomaiset) suhteessa (%) koko vieraaseen pääomaan.*

	SKOP-emo	SKOP-konserni	OKO-emo	OKO-konserni
1984	54.8	45.3	45.0	40.9
1985	61.2	47.0	46.1	38.4
1986	58.7	45.6	47.1	37.6
1987	49.9	37.6	44.1	32.7
1988	42.4	33.4	36.5	29.1
1989	44.2	37.6	33.2	28.2
1990	55.0	49.3	41.8	34.2

Velat muille pankeille ovat olleet SKOPilla selvästi suuremmat kuin OKolla. OKOn osalta on myös havaittavissa näiden velkojen suhteellisen osuuden laskua. *Taulukkojen 11 ja 12* pohjalta voidaan päätellä, että OKO on hankkinut varoja suoraan markkinoilta suhteellisesti enemmän kuin SKOP. SKOP on tukeutunut varainhankinnassa paljon lyhytaikaiseen velanottoon muilta pankeilta (kotimaassa ja ulkomailla).

Oman ryhmän paikallispankeilta saatujen talletusten suhteellinen merkitys varainhankinnassa on alentunut molemmilla pankeilla tarkastelujakson aikana. Näiden talletusten osuus on ollut OKolla koko ajan suurempi kuin SKOPilla. *Taulukkojen 12 ja 13* luvut merkitsevät yhdessä sitä, että SKOP on velkaantunut

Taulukko 13. *Paikallispankeilta saatujen talletusten osuus (%) koko vieraasta pääomasta.*

	SKOP-emo	OKO-emo
1984	28.2	28.5
1985	28.7	30.8
1986	22.3	29.3
1987	15.6	26.9
1988	14.1	20.1
1989	10.6	17.7
1990	13.1	19.0

muille liikepankeille kotimaassa ja ulkomailla huomattavasti enemmän kuin OKO. *Taulukoissa 14 ja 15* tarkastellaan SKOPin ja OKOn saatavien rakennetta.

Taulukko 14. *Korollisten saamisten osuus (%) taseesta.*

	SKOP-emo	SKOP-konserni	OKO-emo	OKO-konserni
1984	94.7	92.8	96.7	96.0
1985	93.6	92.9	96.2	95.1
1986	92.3	92.4	95.8	94.8
1987	88.5	87.6	92.4	91.9
1988	81.8	84.9	94.4	93.2
1989	83.9	86.5	94.5	92.8
1990	85.2	89.5	94.7	93.4

Taulukko 15. *Luotot yleisölle suhteessa (%) taseeseen.*

	SKOP-emo	SKOP-konserni	OKO-emo	OKO-konserni
1984	28.6	49.4	26.4	41.3
1985	29.1	52.7	27.4	45.0
1986	26.9	50.8	25.5	46.3
1987	27.8	50.9	25.5	42.6
1988	24.9	46.0	23.2	36.1
1989	24.7	44.5	26.8	38.5
1990	25.7	47.9	38.2	47.6

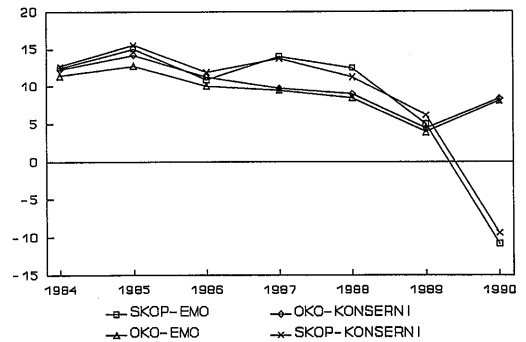
Korollisiin saamisiin on luettu rahoitusomaisuus sekä joukkovelkakirjat vaihto- ja sijoitusomaisuudesta. Molemmilla pankeilla korollisten saamisten osuus on laskenut tarkasteluajanjaksolla, mutta SKOPilla lasku on ollut selvästi suurempi kuin OKOlla. Vastaavasti SKOPilla ovat kasvaneet nopeammin sijoitustoimintaan liittyvät saatavat.

SKOPilla luotot yleisölle suhteessa taseeseen ovat supistuneet tällä ajanjaksolla, mutta OKOn kohdalla on ollut selvää kasvua.

3. Kannattavuus, tuottavuus ja veroste

Vuoteen 1989 saakka molempien pankkien kannattavuus on ollut suunnilleen samaa tasoa ja voimakkaimman kasvunsa vuosina SKOP oli kannattavampi kuin OKO. Vuonna 1989 molempien pankkien kannattavuus heikkeni kuten myös useimmilla muilla Suomen pankeilla. Vuonna 1990 OKOn kannattavuus parani hieinan, kun taas SKOPin kannattavuus heikkeni edelleen. Koska satunnaiset tuotot ja kulut ovat tuloslaskelmassa vasta liikevoiton jälkeinen erä, ne eivät vaikuta tässä kannattavuuden tarkasteluun.

Kuvio 2. Oman pääoman tuotto prosentti.

Oman pääoman tuotto prosentti on laskettu siten, että tilivuoden tulos lisätynä varausten muutoksella on suhteutettu koko omaan pääomaan (ks. taulukko 2). Oman pääoman tuotto prosentti antaa kannattavuudesta varsin samankaltaisen kuvan kuin liikevoitto suhteessa liikevaihtoon. SKOP oli lievästi kannattavampi kuin OKO vuoteen 1989 saakka, jonka jälkeen SKOPin kannattavuus romahti. Kuviossa 2 on esitetty oman pääoman tuotto prosentin kehitys graafisesti.

Taulukko 16. Liikevoitto suhteessa (%) liikevaihtoon.

	SKOP-emo	SKOP-konserni	OKO-emo	OKO-konserni
1984	6.6	7.0	7.6	8.2
1985	9.7	9.6	10.8	10.8
1986	7.5	8.2	10.1	10.1
1987	10.0	12.5	8.7	8.3
1988	14.1	8.6	9.4	7.4
1989	2.3	3.9	2.7	3.7
1990	-1.2	-2.9	4.3	4.7

Taulukko 17. Oman pääoman tuotto prosentti.

	SKOP-emo	SKOP-konserni	OKO-emo	OKO-konserni
1984	12.5	13.6	11.4	14.0
1985	15.1	16.6	12.8	15.8
1986	10.8	12.8	10.1	13.0
1987	14.1	15.7	9.5	11.6
1988	12.5	11.8	8.5	10.3
1989	5.0	6.4	3.9	5.3
1990	-10.8	-9.7	8.1	9.7

Taulukko 18. Tuottavuus (=reaaliset tuotot yhteensä / henkilökunta), deflaattorina kuluttajahintaindeksi.

	SKOP-emo	SKOP-konserni	OKO-emo	OKO-konserni
1984	0.45	0.54	0.41	0.46
1985	0.58	0.67	0.50	0.56
1986	0.54	0.61	0.48	0.54
1987	0.62	0.76	0.49	0.58
1988	0.87	0.76	0.56	0.59
1989	0.63	0.70	0.53	0.58
1990	0.52	0.45	0.56	0.61

Molempien pankkien tuottavuus on kasvanut selvästi vuoteen 1988 saakka ja SKOPilla jopa nopeammin kuin OKOlla. Sen jälkeen tuottavuuden kasvu on pysähtynyt ja SKOPilla se on kääntynyt laskuun. Huono tuottavuuskehitys vuoden 1988 jälkeen on seurausta siitä, että reaaliset tuotot ovat alentuneet, mutta henkilökunta on kasvanut edelleen.

Taulukossa 19 tarkastellaan efektiivisen veroasteen kehitystä. Tämä veroaste on laskettu maksettujen verojen ja liikevoiton suhteena (%). Yritysten nimellinen veroaste on ollut tarkasteluvuosina 60 ja 40 prosentin välillä (alkuvuosina korkeammalla).

Efektiivinen veroaste on yleensä ollut varsin alhainen ja huomattavasti pienempi kuin lakisääteinen veroaste. Efektiivinen veroaste on laskenut hyvän kannattavuuden vuosina, mikä on ollut tyypillinen Suomen yritysverotuksen piirre. Konserneilla efektiivinen veroaste on yleensä korkeampi kuin emoilla. Keskimäärin yritysverotus on rasittanut pankkien tulosta varsin vähän. Tämä on seurausta siitä, että pankkienkin varausmahdollisuudet ovat olleet Suomessa varsin suuret. Tärkeimmät varausmuodot ovat luottotappiovaraus sekä vaihto- ja sijoitusomaisuuden aliarvostus.

Taulukko 19. Efektiivinen veroaste, %.

	SKOP-emo	SKOP-konserni	OKO-emo	OKO-konserni
1984	7.9	11.0	14.1	16.6
1985	9.4	11.5	10.0	11.2
1986	9.5	11.1	5.1	7.1
1987	8.8	14.5	6.2	10.1
1988	4.9	12.3	6.2	11.3
1989	42.3	26.0	26.7	24.3
1990	negat.	negat.	28.5	23.3

Taulukko 20. Omavaraisuusaste (oma pääoma + varaukset + vähemmistöosuus (konserneilla) suhteessa taseeseen) %.

	SKOP-emo	SKOP-konserni	OKO-emo	OKO-konserni
1984	6.0	6.2	5.7	5.6
1985	7.1	6.8	7.7	7.1
1986	6.2	6.4	8.4	8.0
1987	6.0	7.0	7.5	7.1
1988	6.0	5.9	6.2	6.0
1989	5.2	5.4	5.6	5.5
1990	6.8	6.6	5.8	5.6

Taulukko 21. Vakavaraisuus emopankeilla, %.

	SKOP-emo	OKO-emo
1984	8.8	10.9
1985	8.6	13.7
1986	7.4	13.1
1987	6.7	12.9
1988	7.5	12.1
1989	8.2	10.2
1990	12.7	11.4

4. Omaisuus ja vakavaraisuus

Omavaraisuusaste on ollut molemmilla pankeilla suunnilleen samaa tasoa. Omavaraisuus ei heikentynyt olennaisesti vuosina 1989—1990, vaikka kannattavuus laski.

Taulukossa 21 esitetään liikepankkilain mukainen vakavaraisuussuhde emopankeille.

Molemmat pankit ovat selvästi ylittäneet lainmukaisen vakavaraisuussuhteen vähintään 4 %. OKOlla vakavaraisuus on ollut keskimäärin selvästi parempi kuin SKOPilla. SKOPin vakavaraisuus parani vuosina 1989—1990, vaikka kannattavuus heikkeni selvästi. Selityksenä on lähinnä se, että SKOPin osakepääomaa korotettiin vuosina 1989—1990, kun taas OKOlla omat pääomat eivät juuri kasvaneet näinä vuosina.

5. Johtopäätöksiä

Eri kokoon liittyvillä tunnusluvuilla mitattuna SKOP on kasvanut huomattavasti nopeammin kuin OKO vuosina 1984—1990. Kasvuvauhdin ero koskee sekä emoa että konsernia.

Talletuspankkitoiminnalla ja korkokatteella on ollut OKOlle selvästi suurempi merkitys kuin SKOPille. SKOPin toiminta suuntautui 1980-luvun jälkipuoliskolla merkittävässä määrin investointipankkitoimintaan, jolloin tuloksesta suhteellisesti ottaen suurempi osuus kuin OKOlla tuli sijoitustoiminnan tuotoista. Talletuspankkitoiminnan kannattavuus näyttää myös olleen OKOlla parempi kuin SKOPilla. SKOPilla korkokatteen merkitys tulokselle on ollut koko ajan pienempi kuin OKOlla.

Kannattavuudelta ja vakavaraisuudelta molemmat pankit ovat olleet koko tarkastelujakson ajan suunnilleen samaa tasoa. SKOP-pankin tuottavuus on kehittynyt jonkin verran paremmin kuin OKO-pankin, mutta molempien tuottavuuskehitys heikkeni periodin lopussa, SKOPilla enemmän kuin OKOlla. Molempien pankkien kannattavuus heikkeni myös selvästi vuonna 1989 kuten myös muilla suomalaisilla pankeilla. SKOPin tulos romahti vuonna 1990, jolloin OKOn tulos vielä parani.

Useiden tarkasteltujen tunnuslukujen valossa SKOPin kehitys on ollut varsin samankaltaista kuin OKOlla. Tämä havainto koskee erityisesti kannattavuuden ja vakavaraisuuden kehitystä vuoteen 1989 saakka. Kolmessa suhteessa näiden pankkien kehitys on kuitenkin poikennut merkittävästi toisistaan. Ensiksikin, SKOP on kasvanut huomattavasti nopeammin kuin OKO, vaikka myös OKOn kasvu oli nopeaa. Toiseksi, talletuspankkitoiminnan merkitys säilyi OKOlla koko ajan keskeisessä asemassa, mutta SKOPilla sijoitustoiminta nousi ratkaisevaan asemaan. Yleensä sijoitustoimintaan liittyy suurempia riskejä kuin tavanomaiseen pankkitoimintaan. SKOPin toimintojen riskipitoisuus lisääntyi merkittävästi 1980-luvun jälkipuoliskolla ja taloudellinen lama laukaisi nämä riskit SKOPin käsiin. Kolmanneksi, talletuspankkitoiminnan kannattavuus on ollut OKOlla parempi kuin SKOPilla.

Yritysten kasvua ja kannattavuutta sekä niiden riippuvuutta käsittelevissä tutkimuksissa on usein tultu siihen tulokseen, että voimakas kasvu heikentää kannattavuutta jollakin viiveellä. Kun yritys kasvaa hyvin nopeasti, sen organisaatiot eivät pysty mukautumaan samaan tahtiin ja lisäksi riskitkin yleensä kasvavat. SKOPin osalta ainoa selvästi »ajoissa» hälyttävä tunnusluku olisi voinut olla toiminnan liian nopea kasvu! Myös toiminnan rakenteen muuttuminen aiempaa riskipitoisempaan suuntaan ja SKOPin kannalta uudelle toimintalueelle olisi saattanut olla varoittava signaali pankin vaikeuksista jatkossa. Eri asia sitten on, oliko pankkien valvojilla — Suomen Pankilla ja PTV:llä — jotain insider-tietoa SKOPin tilasta riittävän ajoissa, jotta pelastusoperaatioihin olisi voitu ryhtyä aikaisemmin.

Liite 1.

Taulukko. Korkomarginaali (%-yksikköä).

	SKOP-emo	SKOP-konserni	OKO-emo	OKO-konserni
1985	0.18	—1.20	1.31	0.57
1986	0.15	—1.34	0.82	0.01
1987	1.20	0.21	1.16	0.11
1988	1.56	0.67	1.12	0.49
1989	1.81	0.68	0.89	0.24
1990	1.43	0.29	1.20	0.54
keski- arvo	1.04	—0.12	1.08	0.33

Korkomarginaali on laskettu korollisten saatavien ja velkojen keskkorkojen erotuksena. Saatavien keskkorko on tällöin korkotuotot jaettuna korollisilla saatavilla ja velkojen keskkorko on korkokulut jaettuna vieraalla pääomalla. Laskelma ei ole täysin oikea, koska lähinnä korollisten saatavien määrittely on osin tulkinnanvarainen. Molemmilla pankeilla korkomarginaali on varsin pieni ja keskimäärin samaa suuruusluokkaa. Viime vuosina SKOPin

korkomarginaali on kuitenkin ollut jonkin verran suurempi kuin OKOlla. Konserneilla korkomarginaali on selvästi alhaisempi kuin emoilla. Osin tämä kuvaa sitä, että konsernien rahoituksen välityksen marginaali on todella pienempi kuin emoilla, mutta osin tulos johtuu siitä, että osa korollisten saamisten tuotoista (mm. myyntikatteet) sisältyy konserneilla rahoitustoimintakatteen muihin eriin.